

Globalne współzależności

**klimat
to temat!**

Globalne współzależności - wprowadzenie

Źródło: freepik.com / rawpixel

Globalne współzależności to powiązania, które łączą ludzi, miejsca i wydarzenia na całym świecie. Nasze decyzje i działania wpływają na sytuację ludzi w innych częściach świata, tak samo jak oni wpływają na nasze życie.

“Wszystko sprowadza się naprawdę do tego: całe życie jest ze sobą powiązane. [...]”

Czy pomyślałeś kiedyś, że nie możesz wyjść rano do pracy bez bycia zależnym od większości świata? No właśnie, czy zastanawiałeś się kiedyś nad tym? Skąd pochodzi kawa w twoim kubku? Skąd się wzięła gąbka? Jakim cudem trafił na twój stół bananowy jogurt? I zanim skończysz śniadanie, już zależałeś od ponad połowy świata.”

Martin Luter King, 1967

Krótką historia współzależności - jak to się zaczęło

Pierwsze zależności pomiędzy różnymi społecznościami miały miejsce już w **neolicie** - ludzie zaczęli prowadzić osiadły tryb życia, który pozwolił im na rozwój innych niż zbieractwo i myślistwo czynności. Społeczności zaczęły się specjalizować w takich dziedzinach, jak garncarstwo czy tkactwo, a swoje wyroby wymieniały z innymi grupami. Wymieniano również zasoby naturalne, których występowanie było ograniczone terytorialnie. Wraz z rozwojem transportu wzrosła również intensywność stosunków handlowych pomiędzy różnymi społecznościami. W **starożytności** towarami, którymi handlowano były głównie przedmioty metalowe, a wśród nich żelazo i cyna, ale również żywność. Już wtedy stosunki handlowe odbywały się na wielkie odległości, np. pomiędzy Europą a północnymi Indiami.

Kolonializm, początki globalnych współzależności

Okresem, który w pierwszym momencie najbardziej wpłynął na globalne zależności, był **kolonializm**. Podbite obu Ameryk w XVI i XVII wieku, a i XIX-wieczne podzielenie Afryki pomiędzy mocarstwa europejskie, całkowicie podporządkowało życie na tych kontynentach i stosunki między lokalnymi społecznościami europejskiemu popytowi na zasoby naturalne. To właśnie na przełomie XIX i XX wieku współzależności stały się prawdziwie globalne, a tamten okres znajduje swoje odbicie w dzisiejszych stosunkach międzynarodowych.

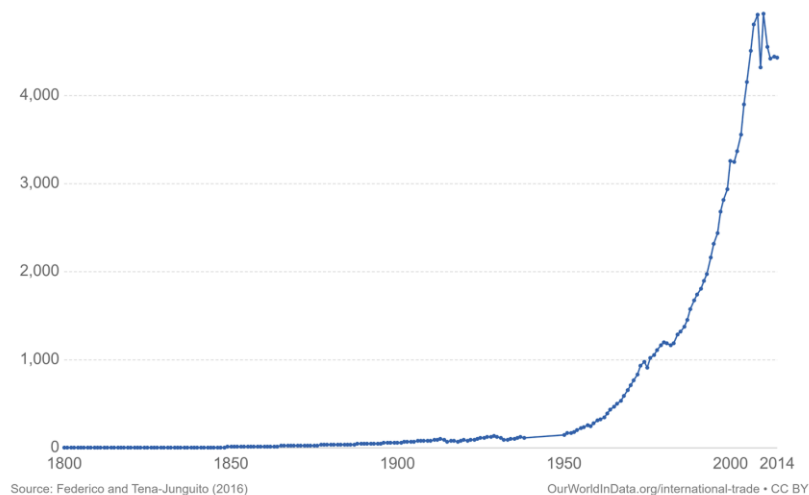

Jak wyglądają współzależności dzisiaj?

Obecnie można mówić o **wielu płaszczyznach** współzależności globalnych:

The value of global exports

Time series of value of world exports at constant prices, relative to 1913 (i.e. values correspond to world export volumes indexed at 1913=100)

Źródło: ourworldindata.org / Giovanni Federico, Antonio Tena-Junguito

ekonomiczne - tani transport i niskie cła spowodowały, że dobra z drugiego końca świata są dostępne praktycznie dla każdego. Większość dóbr, które kupujemy na co dzień (ubrania, komputery, telefony, zabawki) produkuje się w innych krajach przy użyciu surowców z całego świata. Także duża część żywności, którą spożywają Polacy (ryż, cytrusy, kawa, herbata) pochodzi z krajów globalnego Południa. Dominująca rola państw globalnej Północy wymusza na wielu regionach zasady stosunków handlowych, które często prowadzą do łamania praw człowieka oraz zanieczyszczeń środowiska. Ponadto, kraje te nadal ekonomicznie zależą od międzynarodowych instytucji, takich jak Bank Światowy, w których główne decyzje podejmują duże gospodarki.

społeczno-kulturowe - elementy różnych kultur „przenikają” przez granice: słuchamy takiej samej muzyki, jak nasi rówieśnicy w Kenii czy Peru, jemy podobne produkty, a dzięki globalnym kampaniom firm ubraniowych na drugim końcu świata możemy spotkać osoby o tych samych gustach estetycznych, co nasze. Na wakacje możemy polecieć, gdziekolwiek nam się zamarzy i poznać lokalnych ludzi. Dzięki migracjom poznajemy nowe kultury i absorbujemy ich części, które nam się podobają.

Mamy też niemal natychmiastowy dostęp do informacji z całego świata, dzięki czemu możemy również działać oddolnie na rzecz zmian w innych regionach: poprzez protesty czy podpisywanie petycji, które następnie będą przedstawiane rządowi różnych państw.

Marsz w Berlinie żądający praw do ziemi dla drobnych rolników i rdzennej ludności w Brazylii.

Źródło: flickr.com / Uwe Hixsch

Generalne Zgromadzenie ONZ, 2008 r.

Źródło: UN Photo/Paulo Filgueiras

polityczne - jako konsekwencja kilkuset lat podbojów i kolonizacji, większość byłych państw-kolonizatorów nadal posiada znaczące wpływy polityczne w swoich byłych koloniach. Wpływy te są potęgowane m.in. poprzez międzynarodowe pożyczki i uzależnianie stosunków gospodarczych od wprowadzenia określonych aktów prawnych. Ponadto, większość krajów bogatych przeznacza specjalne fundusze na wsparcie rozwoju w krajach Południa, które czasami są uzależnione od podjęcia konkretnych decyzji przez rząd państwa przyjmującego środki.

W wielu państwach toczą się również konflikty wspierane lub inspirowane przez inne państwa (np. przez sprzedaż broni rebeliantom).

Współzależności globalne a klimat

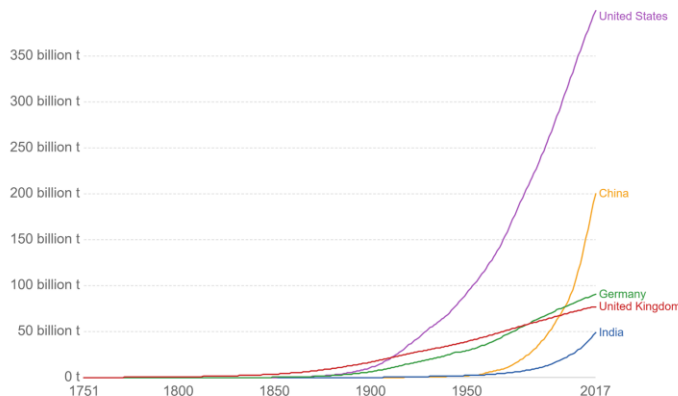
Wraz ze wzrostem globalnej gospodarki, której podstawą jest przemysł i międzykontynentalny transport, bazujące na spalaniu paliw kopalnych (węgla, ropy i gazu), rośnie również ilość gazów cieplarnianych w atmosferze i temperatura. Ma to bezpośredni wpływ na zmianę klimatu.

Globalne emisje CO₂ pomiędzy 1751 a 2017

Cumulative CO₂ emissions

Cumulative carbon dioxide (CO₂) emissions represents the total sum of CO₂ emissions produced from fossil fuels and cement since 1751, and is measured in tonnes.

Our World
in Data

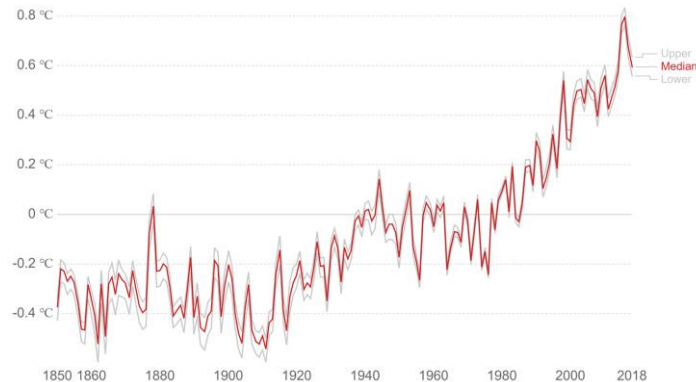
Source: Global Carbon Project (GCP); Carbon Dioxide Information Analysis Centre (CDIAC)
OurWorldinData.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions/ • CC BY

Średnie anomalie w temperaturze, od 1850 do 2018

Average temperature anomaly, Global

Global average land-sea temperature anomaly relative to the 1961-1990 average temperature in degrees celsius (°C). The red line represents the median average temperature change, and grey lines represent the upper and lower 95% confidence intervals.

Our World
in Data

Source: Hadley Centre (HadCRUT4)

OurWorldinData.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions • CC BY

Źródło: ourworldindata.org / Le Quéré et al. (2018). Global Carbon Project; Carbon Dioxide Information Analysis Centre (CDIAC)

Źródło: ourworldindata.org / Met Office Hadley Centre

Cele Zrównoważonego Rozwoju

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Wspólne zależności to także **wspólne wyzwania**. Zmiana klimatu, pogłębiające się nierówności społeczne i ekonomiczne, brak dostępu do wody czy niezrównoważony wzrost ośrodków miejskich to wyzwania, które nie znają granic i dlatego potrzebują wspólnych odpowiedzi i działań.

W 2015 r. 193 państwa zgromadzone w Organizacji Narodów Zjednoczonych podjęły wspólną Agendę, której podstawą są **Cele Zrównoważonego Rozwoju**. Są to cele, których osiągnięcie jest konieczne do stworzenia sprawiedliwego i równego świata, walki ze zmianą klimatu i osiągnięcia globalnego pokoju.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie

Osoby ubogie i o niskich dochodach są najbardziej narażone na skutki zmiany klimatu. Często są to drobni rolnicy, których życie zależy od zbiorów, które niszczone są przez susze czy tajfuny. Osoby ubogie nie mają też dostępu do technologii, które pozwalają na adaptację do zmiany klimatu.

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

Zmiana klimatu wpływa na dostępność pożywienia, zwłaszcza w krajach Globalnego Południa. Duża część głodujących na świecie to drobni rolnicy, których uprawy w ostatnich latach były niszczone przez efekty zmiany klimatu: susze, gwałtowne deszcze, powodzie. Przemysłowe rolnictwo, dotąd traktowane jako sposób na rozwiązanie głodu, okazało się zupełnie nieefektywne; w dodatku, jest odpowiedzialne za 11% emisji gazów cieplarnianych. Dla walki ze zmianą klimatu konieczna jest promocja zrównoważonego rolnictwa.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt

Zmiana klimatu znacząco wpływa na jakość życia i zdrowia ludzi. Fale upału są coraz częściej odpowiedzialne za hospitalizację, a nawet śmierć ludzi: tegoroczne upały doprowadziły do śmierci 77 osób w Japonii i 70 we Francji. Zmiana klimatu wpływa również np. na migracje insektów przenoszących takie choroby jak malaria.

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie

Dzięki odpowiednio sprofilowanej edukacji o wysokiej jakości mieszkańcom wielu regionów łatwiej będzie adaptować się do zmian klimatu. Edukacja wpłynie również na ich zaangażowanie obywatelskie oraz możliwość podjęcia działań politycznych.

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

Kobiety i dziewczęta są o wiele bardziej narażone na skutki zmiany klimatu. Ze względu na susze, muszą pokonywać coraz większe odległości w poszukiwaniu wody, a w regionach szczególnie dotkniętych skutkami zmiany klimatu często są wydawane za mąż już jako małe dziewczynki, gdyż rodzina nie może dalej ich utrzymywać. Kobiety i dziewczęta stanowią również 80% wszystkich migrantów klimatycznych.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

Cel ten jest bezpośrednio związany ze zmianą klimatu, gdyż dostęp do wody jest znacznie utrudniony przez wzrost średniej temperatury na Ziemi. W połączeniu ze złą gospodarką wodną, promowaną przez ostatnie dziesięciolecia, oraz coraz rzadszymi opadami, zasoby wodne kurczą się i coraz więcej osób jest pozbawionych dostępu do nich.

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

Energia odpowiada za prawie 80% wszystkich emisji gazów cieplarnianych, więc przejście na odnawialne i zrównoważone źródła energii jest jednym z najistotniejszych elementów walki ze zmianą klimatu.

Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

Gospodarka musi opierać się na zrównoważonym wzroście, który będzie tzw. klimatycznie neutralny. Godna praca pomoże zapewnić osobom finansowe zasoby, które pozwolą na adaptację do skutków zmiany klimatycznej.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność

Innowacyjne pomysły oraz wspieranie zrównoważonych infrastruktur to podstawa adaptacji do skutków zmiany klimatu. Zielona architektura i przemysł, nowe sposoby na transport wody czy jej odsalanie, innowacyjne metody produkcji - to tylko przykłady, jak realizacja celu 9 może pozytywnie przyczynić się do walki ze skutkami zmiany klimatu.

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

Nierówności społeczne i ekonomiczne powodują również nierówności w odczuwaniu skutków zmiany klimatu. Nie tylko biedniejsze grupy społeczne, ale również kraje o niższych dochodach, stanowią tę część międzynarodowego społeczeństwa, która jest najbardziej narażona na te skutki. Jest również udowodnione, że osoby o największych dochodach na świecie znacznie bardziej "dokładają się" do zmiany klimatu - ich ślad węglowy jest znacznie wyższy. Zmniejszenie nierówności da biedniejszym osobom narzędzia do adaptacji, a także stworzy bardziej solidarną społeczność międzynarodową, której łatwiej będzie podjąć wspólne działanie dla dobra planety.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Mimo że miasta zajmują jedynie 3% powierzchni Ziemi, odpowiadają za 60-80% zużycia energii i 75% emisji związków węgla, a liczba ich mieszkańców stale wzrasta. W tym zakresie, celem jest rozwijanie transportu publicznego, ale także obniżenie negatywnego oddziaływania miast na środowisko, np. poprzez promowanie ogródków miejskich i wprowadzanie zielonych obszarów w centrach miast.

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Nie zrównoważona i nieograniczona konsumpcja i produkcja to podstawowa przyczyna zmiany klimatu; natomiast zrównoważona konsumpcja dotyczy takich wyborów konsumenckich, które bazują na faktycznych potrzebach i faworyzują produkty przyjazne zdrowiu i środowisku, np. lokalną i sezonową żywność. Jednym z głównych problemów dotyczących konsumpcji na poziomie globalnym jest marnowanie jedzenia. Obecnie marnowane jest ok $\frac{1}{3}$ produkowanej żywności. Razem z nią marnuje się energię i wodę potrzebne do jej wyprodukowania, a rozkładające się resztki są źródłem emisji bardzo silnego gazu cieplarnianego - metanu.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Obecne zmiany klimatyczne są odczuwane na wszystkich kontynentach. Zakłócają one rozwój krajowych gospodarek oraz zagrażają życiu całych społeczeństw. Prognozy naukowe dotyczące przyszłego stanu naszej planety to masowe migracje z terenów niezdatnych do życia, walka o wodę pitną, nasilone ekstremalne zjawiska pogodowe w bliskiej perspektywie czasowej.

Jednak wciąż jest możliwe obniżenie tempa wzrostu średniej temperatury na Ziemi. Zadania ustalone w tym celu to m.in. wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne we wszystkich krajach; włączenie działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym do krajowych polityk, strategii i planów; zwiększenie poziomu edukacji oraz potencjału ludzkiego i instytucjonalnego, podniesienie poziomu świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych.

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony

Oceany i ekosystemy morskie to bardzo ważne źródło tlenu (około 50%), a także regulator klimatu, również w głębi kontynentu. Oceany pochłaniają około połowy wytwarzanego przez ludzi dwutlenku węgla, dzięki czemu klimat zmienia się wolniej. Dlatego też ochrona wód morskich jest niezbędna dla walki ze zmianą klimatu. Niestety, większa ilość CO₂ w atmosferze prowadzi do podnoszenia się poziomu kwasowości. To z kolei sprawia, że warunki życia oceanicznej flory i fauny są coraz trudniejsze. Również wzrost średniej globalnej temperatury wpływa na pogorszenie stanu oceanów.

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej

Człowiek i jego przetrwanie na Ziemi są zależni od bioróżnorodności. Niestety, wylesianie, przemysłowe rolnictwo oparte na monokulturze, budowa kopalni czy elektrowni wodnych wpływają negatywnie na lokalne ekosystemy, co ostatecznie ma skutki na o wiele większą skalę. Np. zanik danego gatunku insekta na jednym obszarze, może wpłynąć na populację ptaków migrujących, co następnie wpłynie na kolejne ekosystemy. Bardzo poważnym problemem jest również degradacja gleby, w której znajdują się największe pokłady węgla. Jej degradacja może prowadzić do uwolnienia olbrzymiej ilości węgla do atmosfery, co jeszcze

Dlaczego CZR są ważne, gdy mówimy o zmianie klimatu?

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Pokój i silne instytucje są podstawą do osiągnięcia celów, które pomogą walczyć ze skutkami zmiany klimatu. Obecnie międzynarodowe korporacje posiadają majątki znacznie przewyższające roczne budżety dużej części państw, co powoduje, że często to one dyktują warunki inwestowania na terenach Globalnego Południa. Kierując się idą szybkiego zarobku, często dążą do eksploatacji zasobów naturalnych metodami, które negatywnie wpływają na lokalny ekosystem i społeczności rdzenne. Dlatego też sprawiedliwość i silne instytucje są konieczne dla walki z przyczynami zmiany klimatu.

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Cel ten dotyczy głównie pomocy rozwojowej, inwestycji, systemów handlowych, długu i transferu technologii. Międzynarodowa solidarność z państwami, które nie posiadają środków na technologię pomagającą adaptować się do zmiany klimatu czy na walkę z coraz intensywniej pojawiającymi się jej skutkami; wspólna praca nad wprowadzaniem porozumień klimatycznych; promowanie współpracy na poziomie akademickim w celu wprowadzania nowych metod mitygacji ze zmianą klimatu - bez wspólnego działania nie uda się osiągnąć celu!

Ty i Cele Zrównoważonego Rozwoju

Ty również masz wpływ na osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju!

Cele Zrównoważonego Rozwoju to wyzwanie dla każdego z nas. Ich osiągnięcie zależy też od działań, jakie podejmujemy na poziomie światowym, międzynarodowym i indywidualnym. Co możemy zrobić?

- *podejmować działania obywatelskie wpływające na decyzje rządów i organizacji międzynarodowych, głosując, pisząc petycje, protestując, zabierając głos w kwestii ważnych wyzwań ludzkości. Takie działania to np. strajki klimatyczne.*
- *wspierać firmy i instytucje, które w zrównoważony sposób prowadzą swoją działalność i/lub działają na rzecz osiągnięcia Celów. Wybierając lokalne produkty spożywcze lub tekstylne ograniczamy szkodliwy wpływ na środowisko, bo zmniejszamy potencjalny ślad węglowy, jakie miałyby produkty z odległych miejsc.*
- *wybierać rozwiązania, które szkodzą mniej środowisku w domu i szkole. Takei działania to: niemarnowanie żywności, oszczędzanie wody, jeżdżenie rowerem lub komunikacją miejską, kupowanie mniejszej ilości przedmiotów. Więcej przykładów znajdziecie w Przewodniku po kampaniach.*
- *czytać, dowiadywać się, uczyć, brać udział w programach edukacyjnych.*

Dziękuję za uwagę

Projekt „Klimat to temat! Perspektywa kobiet” jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Materiał jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2019. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadanych prawach oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.